

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik"Vladajuće stranke su stavile do znanja da im ne trebaju donacije"

– Zalosno je da Predsjedništvo BiH isuvise cesto radi na nacin koji nije u najboljem interesu ljudi koji su ih izabrali.- Cinjenica da je pet godina nakon potpisivanja Daytonu samo 15% ljudi zaista uspjelo da se vrati u svoje domove predstavlja neuspjeh, cinjenica da sam ja morao da nametnem zakone koji su preduvjet za prijem BiH u Vijeće Evrope takodjer je neuspjeh. – Bojim se da vladajuće stranke jos jednom stavljaju u prvi plan sopstvene interese, u ovom slucaju pokusavajući da kupe penzionere prije izbora.

Koliko dugo ce Bosni i Hercegovini biti potreban visoki predstavnik i OHR?

Poziciju visokog predstavnika i Ured visokog predstavnika ustanovio je Daytonski mirovni sporazum s ciljem osiguranja njegove pune provedbe. Moja pozicija u BiH je pozicija visokog zvanicnika medjunarodne zajednice. Ono cemu se ja nadam i cemu tezim je da BiH i sama postane clanica te iste medjunarodne

zajednice. Kada do toga dodje, nestace potreba za visokim predstnikom, jer ce i sama BiH biti dio te iste medjunarodne zajednice.

Da li se osjecate kao predsjednik BiH?

Ne, ni u kom slucaju. Zalosno je da Predsjedništvo BiH isuvise cesto radi na nacin koji nije u najboljem interesu ljudi koji su ih izabrali; u takvim slucajevima, u skladu sa zahtjevima iz moga mandata, ja sam primoran da djelujem – iako to nikad ne radim sa zadovoljstvom, ili olako. Biracko tijelo u BiH, Predsjedništvo i svi drugi izabrani zvanicnici u BiH moraju znati da upravo biracko tijelo ima moc da ih smijeni ukoliko budu smatrali da ljudi koje su postavili na te odgovorne pozicije ne rade u njihovom interesu.

Sta su po Vasem misljenju uspjesi i neuspjesi OHR-a?

Uspjesi i neuspjesi OHR-a su ustvari uspjesi i neuspjesi BiH. Situacija u BiH u velikoj mjeri se popravila, rekonstrukcija je u velikoj mjeri završena, postoji sloboda kretanja preko medjuintitetske granice, imovinski zakoni se provode u skoro svim opstinama, policija i pravosudje pocinju raditi na odgovarajuci nacin, ima dosta ohrabrujucih znakova.

Medjutim, ostaje puno problema. Svaki put kada sam primoran da nametnem zakon ili smijenim nekog zvanicnika, to je neuspjeh izabranih zvanicnika entiteta ili BiH. Izabrani zvanicnici cesto se odricu sopstvene odgovornosti, pri cemu iznevjeravaju upravo one ljude koji su im na posljednjim izborima poklonili povjerenje. Visoki zvanicnici treba sami da smjenjuju one koji ne provode zakone BiH, ili one koji su korumpirani i koji djeluju vodjeni sopstvenim sebicnim interesima. Cinjenica da je pet godina nakon potpisivanja Daytonu samo 15% ljudi zaista uspjelo da se vrati u svoje domove predstavlja neuspjeh, cinjenica da sam ja morao da nametnem zakone koji su preduvjet za prijem BiH u Vijece Evrope takodjer je neuspjeh. Cak i najosnoviji, izborni zakon,

jos uvijek nije donesen.

BiH je jedina zemlja na svijetu koja nema drzavnu himnu, da li ce OHR i nju morati nametnuti?

BiH ima himnu, no nazalost moj prethodnik Carlos Westendorp morao je nametnuti taj zakon – a razlog je i tom prilikom bila nedjelotvornost centralnih institucija. Odrzan je natjecaj koji je bio otvoren za sve gradjane BiH, a grupa domacih muzickih strucnjaka izabrala je pobjednika. Broj ucesnika tog natjecaja za mene je pokazatelj da je to bio jos jedan vrlo popularan potez, stavise na njemu je pobjedio jedan umjetnik iz RS.

U ovoj zemlji ima suvise primjera politicara na vlasti koji ne ispunjavaju zadatke koji su im povjereni. Na olimpijadu je iz BiH otisao jedan, zajednicki tim; nazalost nisu osvojili medalje ali nadam se da ce se to na sljedecoj olimpijadi promijeniti. Postavlja se pitanje: da je donosenje tog zakona ostavljeno postojecem politickom vodjstvu, mislite li da bi sportisti, cak i za cetiri godine, imali himnu koju bi slusali dok se uzdize zastava BiH?

Navodi se da 62% mladih u BiH namjerava napustiti zemlju. Da li mislite da je broj onih koji zele da odu zaista toliki, i kako se to moze sprijeciti?

Nije mi prvi put da cujem taj broj, iako nisam siguran koliko je on tacan. Sa mojih sastanaka sa studentima i mladima siguran sam da veliki broj njih trenutno u BiH ne vidi buducnost.

Kako se postaviti prema tome? Pa, odgovor je jednostavan – morate izgraditi jaku ekonomiju, otvoriti konkretna, korisna radna mjesta, ponuditi buducnost u jednoj modernoj evropskoj zemlji.

Da bi se ovo postiglo mora se pokrenuti jedan proces koji je cesto tezak i bolan i sa kojim, kako se cini, postojece

vladajuće stranke ne žele da se pozabave. Financijski provodive privredne reforme su prvi korak, od vitalne važnosti. Jedan takav primjer je i Zakon o penzijama.

Nadalje, stvaranjem jedinstvenog ekonomskog prostora i uz suradnju sa evropskim stručnjacima, BiH može razviti nove sektore telekomunikacija i informaticke tehnologije. Ukoliko sada razvije te sektore, BiH će, u ne tako dalekoj budućnosti, biti u stanju da ravnopravno učestvuje u ekonomskoj utakmici u ovoj regiji.

Mnogi zakoni čekaju na usvajanje, a vrijeme odmice. Vijeće Evrope je sve dalje; da li ćete morati da nametnete ključne zakone?

Nadam se da neću. Ukoliko građani BiH shvate da imaju moć da 11. novembra značajno promijene stvari, onda to više neće biti neophodno.

Jedan od tih zakona je Zakon o penzijama, što bi moglo biti pogubno za Federaciju, budući da krediti MMF-a i druga pomoć vladi za konsolidaciju budžeta ovise o njemu. Da li OHR pomaže da se donese ovaj važni zakon?

OHR je ponudio pomoć gdje je to moguće, no nekada domaći organi vlasti moraju sami donijeti pravu odluku. U ovom slučaju, kao i mnogo puta do sada, oni to nisu uspjeli uraditi.

Ovim su bosanskohercegovački političari donatorima dali do znanja da ih ne zanima njihova pomoć – ne govorimo pri tome samo o 150 miliona od Svjetske banke i MMF-a, nego i o pomoći u buduću.

Posto je riječ o pitanju koje ima tako dalekosežne socijalne posljedice i značaj za cijelu državu, nedonosenje ovog zakona krajnje je neodgovorno.

Bojim se da vladajuće stranke još jednom stavljaju u prvi plan

sopstvene interese, u ovom slucaju pokusavajući da kupe penzionere prije izbora. Ne vjerujem da će takva providna taktika funkcionirati, u situaciji kada penzioneri danima i sedmicama čekaju penzije, nakon velikog broja ranijih, nikad održanih, obećanja.

Smanjenje pomoci Bosni i Hercegovini svakodnevno se najavljuje. Mislite li da BiH može preživjeti bez vanjske pomoci, i šta se radi da bi se osiguralo da BiH može da se osloni na sopstvene snage?

Spori tempo promjena i opstrukcije u radu entitetskih i državnih institucija frustriraju mnoge vlade donatore. Budući da druge zemlje u regiji također traže pomoć, pomoć Bosni i Hercegovini već se dramatično smanjuje.

Mnogi obični ljudi, uključujući penzionere, nastavnike, fabričke radnike i poljoprivrednike se bore da prežive, da ne spominjem studente i nezaposlene. Oni će najviše osjetiti smanjenje međunarodne pomoći. Čini se da trenutno vladajućim strankama jednostavno nije stalo.

BiH će biti u stanju da stane na svoje noge, u to sam siguran. No da bi se to postiglo potrebna je bliska suradnja sa Evropom i stvaranje zdrave ekonomske osnove. To podrazumijeva provođenje procesa privatizacije i uvođenje finansijski odgovornih zakona.

Šta je OHR učinio da privuče strana ulaganja?

Za strana ulaganja interesantna su samo područja gdje će takva ulaganja biti sigurna.

Moj ured je radio zajedno sa Vladom Federacije na izradi radnog zakonodavstva po kojem bi svi ljudi na listama čekanja bili obesteceni na takav način da se ne ugrozi krhka privreda BiH. Pitanje ljudi na listama čekanja bilo je jedan od faktora koji su sprječavali strana ulaganja; nažalost Vlada je tek pod pritiskom međunarodne zajednice poduzela mjere ka rješavanju

ovog pitanja, u korist ljudi na listama cekanja i potencijalnih investitora. U maju sam bio primoran da donesem amandmane na zakone o bankarstvu u oba entiteta, i to ponovo zbog nerada entitetskih vlada. Bez zdravog bankarskog sistema strani ulagaci smatrali bi BiH isuvise rizicnom.

Uspjesno provodjenje procesa privatizacije u BiH takodjer je kljucno; kroz taj proces strani kapital se moze privuci u BiH. Nazalost, veliki broj skandala povezan je sa ovim procesom. Moj ured i Medjunarodna savjetodavna grupa za privatizaciju pomogli su pri izradi novihb propisa za provodjenje tendera, u skladu sa medjunarodnim standardima. Takodjer se provodi medjunarodna supervizija privatizacije strateskih javnih preduzeca i monopola u BiH putem tendera – ovo se odnosi na 86 preduzeca u Federaciji i oko 50 preduzeca u RS. Nadam se da ce na taj nacin BiH iz ovog procesa izaci sto jaca.

OHR je ucestvovao u uspostavljanju tima za borbu protiv korupcije u BiH, pa ipak na ovom polju nema vidljivih rezultata. Preciznije receno, korupcija jos uvijek postoji, kada sa moze ocekivati poboljsanje?

Na zalost korupcija jos uvijek postoji na svakom nivou javnog zivota, ali ima i pozitivnih znakova. Osobe na polozajima koje su se ranije smatrale “Nedodirljivim” se izvode pred lice pravde, postoji napredak na polju porezne i carinske uprave, glavne institucije za reviziju su uspostavljene kako na entitetskom tako i na drzavnom nivou, a isto se desava i sa drzavnim i entitetskim ministarstvima trezora. Sve ove institucije ce pomoci u borbi protiv korupcije ukoliko im politicko rukovodstvo da ovlasti da to urade.

Suprotstavljanje programima reforme prvenstveno dolazi od stranaka koje su na vlasti, a to su uglavnom iste stranke koje su bile na vlasti tokom rata. Ove stranke su profitirale zbog nedostatka transparentnosti, obogatile se, a pretpostavlja se da su pojedini stranacki zvanicnici ukljuceni u radnje povezane sa korupcijom.

Medjutim, rezultati općinskih izbora održanih u aprilu ukazuju na činjenicu da biraci preispituju svoje modele glasanja. Na bosnjackim područjima, SDA je izgubila apsolutnu većinu; sada ima nekih 28% glasova. Na hrvatskim područjima, na kojima dominira HDZ uz malo drugih opcija, odziv biraca je pao ispod 40%, što ukazuje na nezadovoljstvo strankom HDZ, a što se tiče RS, stranački pluralizam je daleko veći nego ikada prije. Nadanja da će opći izbori koji će se održati u novembru donijeti promjenu su opravdana.

Veliki broj zvaničnika koje ste Vi smijenili i dalje rade u kompanijama ili preduzećima koje su u najvećem dijelu u društvenom vlasništvu što je u suprotnosti sa Vasom odlukom? Sta je urađeno kako bi se osiguralo da se Vase odluke provedu do kraja?

OHR se svakako stara da se u svim slučajevima ovo sprovede do kraja. Ovo je također i jedna oblast gdje je uloga medija isto tako od ključnog značaja, oni koji su smijenjeni a preuzmu druge javne položaje krše zakon. Mediji predstavljaju vazno sredstvo kontrole u ovakvim slučajevima te bi trebali skrenuti pažnju na ovakve slučajeve.

Ono što je još važnije za budućnost BiH jeste stvaranje neovisnog sudskog sistema koji će funkcionirati, koji će pratiti takve slučajeve te provoditi vladavinu zakona. Samo onda kada ovaj proces bude sproveden na domaćem planu, kad kažem ovo onda mislim kada bude prihvaćen od strane građana i institucija BiH, samo onda se napredak doista može priznati.

Medjunarodna zajednica i OHR daju veliku podršku Miloradu Dodiku kojem je Parlament RS nedavno izglasao nepovjerenje. Da li Dodik još uvijek ima podršku OHR-a? Koliko dugo će trajati ta podrška uzimajući u obzir da Dodik nije pokazao da zasluhuje tu podršku?

Postupci Narodne skupštine RS su bili krajnje neodgovorni i destabilizirajući za samu RS. RS se trenutno suocava sa

velikim ekonomskim problemima i pitam se zar ne bi bilo bolje u takvom vremenu da se ima jedan pristup dogovoren izmedju stranaka kako bi se pokušali riješiti ovi problemi a ne da se stvara dodatna kriza i neizvjesnot.

Konacno premijer Dodik za svoj rad odgovara birackom tijelu RS i ovo biracko tijelo mora uskoro odluciti da li da mu u buducnosti da podrsku ili ne.

To povjerenje u Dodika se tice i pitanja povratka u RS. Da li ste zadovoljni nacinom na koji se ovaj proces odvija u RS, i u Federaciji?

Dopustite mi da kazem prije svega da je pet godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma broj povrataka jos uvijek veoma mali, unatoc jasnih zakonskih instrukcija i finansijske podrške date lokalnim vlastima. U posljednjih 10 mjeseci ja sam smijenio gotovo 40 zvanicnika zbog toga sto nisu postovali zakonske obaveze mislim da bi sama ova cinjenica trebala dati odgovor na Vase pitanje.

Ovaj proces se odvija presporo, ali proces postoji. Povratak se sada desava u gotovo svakoj opcinu, ukljucujuci i ona podrucja, na primjer istocnu Republiku Srpsku, gdje se do prije godinu dana napredak cinio nemogucim.

Vazno je da se nastavi saradjivati sa lokalnom administracijom kako bi se ovaj potencijal doveo do maksimuma te se omogucio povratak onima koji zele da se vrate.

U slucaju da novembarski izbori ne donesu promjene na politickoj sceni BiH, kakav ce biti stav Medjunarodne zajednice? Da li ce mandat OHR-a biti okoncan, ili ce mozda OHR dobiti vece ovlasti da vrsi intervencije?

Mandat OHR-a ce ostati isti, a to je da se osigura da civilni aspekti Dejtonskog mirovnog sporazuma budu implementirani. Ostace ista pitanja ekonomska reforma, povratak te zajednicke institucije koje funkcioniiraju.

Nadam se ipak da će biraci pažljivo razmisliti. Godina 2000-ita ostaje u sjećanju kao godina u kojoj je zaista započela demokratizacija regiona. Izbori u Hrvatskoj i Jugoslaviji su pokazali da su ljudi umorni od siromastva i izolacije. Nadam se da BiH neće propustiti da se uključi u ove tokove.

Glavnina međunarodne pomoći je potrošena i troši je oni koji su trenutno na vlasti. Da li bi nova vlada dobila i polovinu iznosa te pomoći?

BiH je dobila veću međunarodnu finansijsku pomoć vjerovatno od bilo koje druge zemlje. Prva donatorska konferencija koja je održana u Briselu u decembru 1995.god. je obećala BiH 5,1 milijardu US dolara. Mnogo ovih finansijskih sredstava je isplaćeno. Cilj istih je bio da se provede rekonstrukcija neophodna kako bi BiH stala na svoje noge. Infrastruktura je sada izgrađena. Ono što je sada potrebno jeste potpuno angazovanje entitetskih i državnih vlasti u procesu postizanja društvenih promjena koje su potrebne da bi se BiH opet postavila na svoje noge.

Iako pomoć vjerovatno neće ponovno dostići prethodne nivoe, Međunarodna zajednica je i dalje spremna da pruži pomoć. Pa ipak je i Međunarodnoj zajednici potrebno ohrabrenje. Ovo je nešto što radim u Briselu i New Yorku i čemu posvećujem mnogo svog vremena. Međutim, poticaj za kontinuiranu pomoć i podršku donatora se na najbolji način može pružiti odavde, od strane građana i lidera same BiH.